

akkor fonódhatnak majd egy a fiatalság lelkeségét mutató koncertté, ha kiugrik az első, aki ennek a háborúutáni generációnak a hangját megmutatta és önmagában érvényesítette. Ez lehet holnap és lehet holnapután, de a magyar kultúra folyótatóinak szükségessége miatt mindenképpen hinnünk kell, hogy meglesz.

* * *

Hogy milyen lesz az a művészet, amit a háború utáni világ és ez a fiatalság kitermel magából, azt még egyelőre csak alapvonalakban lehetne látni és a lehetőségek vázolója egy külön tanulmányt igényelne. De, ahogy egy lehetséges politikai állásfoglalása csak a mai keretek egyedül létjogosultságának és kifejező voltának a tagadásán egy új szintézis lehet, úgy ez a jövő művészet is legfeljebb összetevőiként hordhatja magában a ma kiteljesedett művészeti irányokat.

Hogy a háborúutáni irodalom ezekből a pszichológiai motívumokból fog kinőni, az csaknem bizonyosra vehető. Hogy itt még ma ezen a vonalon semmi művészeti konkrétumra utalni nem lehet, az csaknem természetes. Az a művészeti termés, aminek a fiatalokban való éresét már föltételezzük, a háborúutáni világban nőhet csak és ez a háborúutáni Magyarország ma még nem él. Ma természetes tekintélyenél fogva a háborúelőtti magyarság viszi a szót. Ez a magyarság, ennek a fiatalságnak, amitől semmi sincs távolabb, mint a magyarság mokánybercis és kúriás-táblabírós megfogalmazása, halott. Ez a halott ma még irodalmat, politikát csinál a maga háborúelőtti szellemében és ha sokszor megtalálja is a ma szellemét, otthon nem érezheti magát benne. Ez a fajta elmúlnak és halottnak hihető magyarság csak akkor adhatja át a terét a háborúutáni embernek, ha az minden teóriánál meggyőzőbben, tettel bizonyítja, hogy van, erős, fiatal, új és jobban érzi a mai magyarság lényegét, mint előzői.

Addig: «a halottak hatalmasabbak, mert ők többen vannak».

Szabó Zoltán.

A BOLDOG.

EZ A KIS történet a világháború idején játszódott le, amikor olyan kevés lakás volt Kopenhágában, hogy az iskolákat használták fel lakások céljára. Az összezsúfolt iskolákban tehát csak minden másodnap volt tanítás, ami nagy örömet okozott a gyerekeknek.

A barakkban, melyben két fiúosztályt zsúfoltak össze, középen hatalmas vaskályhában tűz pattogott. A tűzhöz közel ülők elálmosodtak a melegtől, míg a távolabb ülők dermedten összehúzódtak. Künn hóvihár dühöngött. Ha valaki kintről jött, a tanulók gyorsan felhúzták a lábukat, hogy a hideg szél ne érje. A fiúk mozdulatai gépiesek voltak, mert egy gondolat foglalkoztatta őket, mikor jön már Pless. Pless iskola-társuk volt. Egy órával azelőtt küldték haza, hogy megmosakodják és megfésülködják. Egy jószívű asszony ugyanis karácsonyi csomagot küldött a legszegényebb tanuló számára.

Az osztály egyértelműen Plesst szemelte ki arra, hogy az ajándékot megkapja. Nemcsak azért, mert Pless a legszegényebb köztük, hanem

azért is, mert apátlan volt. Facipője, melyet pár hónappal ezelőtt kapott, már kopott, lyukas és szürke volt a naptól, esőtől és sártól. És amilyen szürke Pless facipője, éppen olyan színű maga az egész fiúcska is. Harisnyái durva, szürke gyapjú harisnyák, vékony lábaihoz nagyon is vastagok és lent a jobb harisnyán egy szürke harisnyakötő lógott. Az arca sovány és halvány, a szeme szürkéskék és haja piszkos-sárga.

Szomorú és reménytelen látvány volt Pless, mikor a padban csendesen ült és maga elé nézett. De gyors változáson ment át — s ez gyakran megtörtént — a legérthetlenebb dolog is fel tudta idézni Pless átváltozását. Valami mulatságos megjegyzés, néha csak egy érdekesebb hangsúlyozás, mondat vagy szó, melyet a köznapitól eltérően írtak a táblára, mindez felvidámította Plesst. Mert vidám életkedv lakozott a fiúcskában. És minthogy Plessen minden oly reménytelenül szürke volt, hát a mosolya mindenkit felvidított. Amikor meg kezére támaszkodva elaludt az iskola padján és álmában mosolygott, senki sem volt oly keményszívű, hogy felébressze. Mindnyájan tudták, hogy Plessnek otthon még négy testvére van és csak az ágy lábánál jut számára hely, úgyhogy testvérei éjjel megrugdossák és nem tud nyugodtan pihenni. És a fiúk örültek, ha valamivel megsegíthették.

A barakk ajtaja egyszerre csak nagy robajjal kinyílt és Pless a terembe lépett. Orcái virultak a friss téli levegőtől és az örömtől. Oly szép volt, hogy az osztály szeme percekig rajta pihent.

— Jöjj ide Pless — szólta a tanító — és azután súgva hozzátette. — Bujj a katedra alá és vedd ott magadra új ruhádat.

Pless engedelmeskedett.

— Nyujtsd ki karodat, ha készen vagy . . .

A tanító a katedra előtt állott és az osztályt figyelte. Az öreg katedra úgy nyögött, mintha kísértetek járnának rajta. Néha-néha kinyult egy sovány karocska belőle. Legnehezebben ment a nadrág felhuzása, ebben még a tanító is segített. Az osztály oly érdeklődéssel figyelte a katedrát, hogy még csintalankodni is elfelejtett. Pless végre felöltözködött. Ott állt előttük új ruhában. Ez a ruha szép barna színű szövetből készült. Lábszárán hosszú harisnyák és a lábán vastagtalpú cipők. A mellényzsebében egy óra fényesen csillogó óralánccal.

A csodálkozás moraja futott végig a termen. Pless mint világító nap állt ott ragyogva és szeméből sugárzott az öröm.

* * *

Pless az ágyban feküdt és az elmúlt napra gondolt. Az anyja az asztalnál ült és regényt olvasott. Amint Pless így álmodozva feküdt, nagy kedvet érzett ahhoz, hogy esti imádságot mondjon.

— Anya, imádkozhatok-e ma este?

— Tessék — szólta az anya és folytatta olvasmányát.

Pless összetette kezét és elkezdte: Miatyánk, de nem tudott rájönni a következő mondatra. Mégegyszer megpróbálta, de nem ment. Nem jutott tovább az első mondatnál. És ő épp a folytatásra vágyódott,

mert hisz épp ebben volt az a bizonyos fenséges, magasztos, felemelő. Szíve erősen vágyott ez után, érezte : ez az ismeretlen szépség boldoggá tenné őt.

— Anyám, nem segítenél a Miatyánkot elmondani?

Az asszony felállt és fiához ment.

— Miatyánk, szenteltessék meg a te neved . . .

— Te kifelejtesz valamit — vágott közbe Pless.

Az asszony erre újból előlről kezdte. Miatyánk, add meg nekünk a mindennapi kenyerünket.

— Anyám, most megint kifelejtettél valamit.

— Mondd akkor magad, én nem tudom másképpen. Különben aludj, mert már késő van.

De Pless nem tudott elaludni, hanem nyugtalanul forgolódott jobbra-balra.

Kis idő múlva a testvére jött haza ; egy barátnőjénél járt látogatásban. Ő már tizenötéves volt.

— Miért nem alszik még Pless?

— Úgylátszik megzavarta a fejét az a sok holmi, amit az iskolában kapott. Menj, próbáld meg te talán ráveszed, hogy elaludjék.

Mikor a leány az ágyhoz lépett, Pless suttogva szólt hozzá :

— Mond csak el a Miatyánkot.

A leány anélkül, hogy két kezét összekulcsolta volna, rögtön rákezdte : Miatyánk, ki vagy a mennyekben . . .

— Ki vagy a mennyekben — ismételte Pless és nagy fényességet látott maga előtt. A szegényes szoba közömbös embereivel eltűnt, úgy érezte, mintha valami földöntúli ragyogás felé lebegne. Kimondhatatlan örömet érzett, most tudta, ez az a csoda, mely után egész nap vágyódott.

Pless boldog mosollyal aludt el.

— Istenem, már alszik is — szólt a leány.

* * *

Másnap mikor a tanító a terembe lépett, Pless kitárta feléje a karját.

— Tanító úr kérem.

— Jó reggelt, na mi az újság Pless?

— Tanító úr kérem tegnap este a Miatyánkot akartam elmondani, de nem tudtam, az anyám sem tudta, azután a testvérem mondta el és aztán olyan boldog voltam.

* * *

Két év telt el. A tanító különböző iskolákban tanított és egy nap újból visszakerült a régi iskolába. Az udvaron állt, körülötte a fiúk játszottak és lármáztak. Egyszerre csak egy meleg kis kéz simult az övébe. Meglepetten néz körül, ekkor megismeri Plessét. A régi ruhában volt. Eső és szél alaposan megszurkította, megfakította. Úgy nézett ki, mint egy árva, tépett tollú veréb. Pless a tanító szemébe nézett, magához vonta őt, aztán a fülébe sugta :

— Még ma is mindennap elmondom a Miatyánkot és ez oly boldoggá tesz engem.

És azután újra eltűnt a nyüzsgő, játszó fiúk között.

Dán eredetiből fordította: Márchis György.

Anna Wulff.

Szent István megkoronázása. Molnár C. Pál fametszete.